

Malifalensi nga Nkhani za Unganu wa Umoyu Widu Wachikhristu Ndipuso Uteweti

JULY 2-8

**CHUMA CHAKUTULIYA M'MAZU NGAKU
CHIUTA | LUKA 6-7**

“Jani Akupaska”

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 6:37

Lutirizgani kugowoke kuti namwi muzigowokereki: Pamwenga kuti, “lutirizgani kufwatuwa kuti namwi muzifwatuliki.” Mazu nga Chigiriki ngo ngafwatu-liku kuti “kugowoke” ngang’anamuwa “kufwatuwa munthu (nge mo achitiya ndi mkayidi).” Mazu yanga ngagwiriskikiya so ntchitu pakuyeruzga milandu ndipu ngang’anamuwa kuti munthu walivi mlandu pamwenga kuti wagowokereka, chinanga kuti penga pakwenere kuti wapaskiki chilangu.

w08 5/15 9-10 ¶13-14

Lutirizgani Kuchita Vinthu Vamampha

¹³ Buku la Uthenga Wamampha waku Mateyu le ndi mazu ngo Yesu wangukamba ngakuti: “Lekani kuyeruzga wānthu kuti namwi muleki kuyeruzgika.” (Mate. 7:1) Luka nayu wakulemba kuti: “Lekani kuyeruzga wānthu kuti namwi muleki kuyeruzgika. Lekani kususka wānthu kuti namwi muleki kususika. Lutirizgani kugowoke kuti namwi muzigowokereki.” (Luka 6:37) Afarisi a munyengu ya akutumika alondonga ukongwa midawuku yawu ndipu venivi vachitiskanga kuti ayeruzgengi wānthu mwankhaza ukongwa. Wosi wo awvisiyanga Yesu wachikamba mazu yanga akhumbikanga ‘kuleka kuyeruzga’ anyawu. Mumalu mwaki, akhumbikanga ‘kulutirizga kufwatuwa’ pamwenga kuti kugowoke anyawu pa vo aŵanangiya. Nge mo tawone kali, wakutumika Paulo nayu wangupereka ulongozgi wakuyanana ndi wenuwu.

¹⁴ Asani akusambira aku Yesu agowokiyanga anyawu, ndikuti vawovyanga wānthu anyaki kuti nawu agowokianengi. Yesu wangukamba kuti: “Chifukwa cheruzgu cho moyeruzgiya anyinu namwi moyeruzgikyengi chenicho, ndipu mwesu wo mupimiyi anyinu namwi akupimiyenengi weniwo.” (Mate. 7:2) Pa nkhani ya mo tichitiya vinthu ndi anyidu, tivuna vo timija.—Aga. 6:7.

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 6:38

Mupaskengi: Pamwenga kuti, “Lutirizgani kupaska.” Mazu nga Chigiriki ngo ngakugwiriskikiya ntchitu pa lemba ili, ngangakambika so kuti “kupaska” ndipu ngalongo kuti ivi vikhumbika kuchitika mwakulutiriya.

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 6:38

chivungu cha laya linu: Pa lemba ili, mazu yanga ngakamba za munthu yo wapeta laya laki lakubwali muchiwunu ndipu wapingapu vinthu. Mwaviyo, mazu ngakuti ‘kuŵika pa chivungu cha laya’ ngatenere kuti ngakamba za vo amalonda achitanga munyengu yakali. Asani munthu wagula vinthu, amuŵikiyanga pachivungu chaki mpaka kuzaza.

Kufufuza Fundu Zakuzirwa za M’Bayibolu

w07 8/1 6 ¶1

**Kumbi Mungachita Wuli Kuti Mumuyanjengi Uko-
ngwa Yehova?**

Kanandi Yesu wapempheranga kwa nyengu yitali ukongwa. (Yoha. 17:1-26) Mwakuyeruzgiyapu, wechendasankhi wānthu 12 kuti aje akutumika waki, Yesu “wanguluta kuphiri kuchipemphera, ndipu wāngupemphera kwaku Chiuta **usiku wosi.**” (Luka 6:12) Chinanga kuti palivi dangu lakuti wānthu wo atanja ukongwa Yehova apempherengi usiku wosi, kweni atenere kuyesesa kuchita vo Yesu wachitanga. Wechendasankhi vakuchita pa umoyu wawu, atene-re kuperphera dankha Chiuta kuti wāwawoyi ndi mzimu waki wakupaturika kuti asankhi umampha vakuchita kweniso kuti aje nayu pa ubwezi wamampha.

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 7:35

ntchitu zaki: Mazu ngaki chayingu, “ndi wāna waki wosi.” Ntchitu zo Yesu ndi Yohane Mubatizi achitanga ndizu zalongonga kuti wēnga ndi zeru kweniso kuti vo wānthu akambanga vakukwaskana ndi yiwu venga vaboza. Mwaviyo, tingakamba kuti Yesu ngang’anamuwanga kuti: ‘Wonani ntchitu zamampha zo tichita ndipu muziwengi kuti milandu yo atitimba njaboza.’

JULY 9-15

CHUMA CHAKUTULIYA M'MAZU NGAKU CHIUTA | LUKA 8-9

"Kumbi Munthu Wakhumbika Kuchitanji Kuti Walondo Yesu?"

it-2 494

Chizimbu

Mulembi munyaki wangukambiya Yesu kuti: "Msambizi, ndikulondoningi kwekosi ko mulutengi." Kweni Yesu wangumukambiya kuti: "Akambwi we ndi mphanji, ndipu viyuni vamude ve ndi vizimbu, kweni Mwana wa munthu walivi pakunyekeza mutu waki." (Mate. 8:19, 20; Luka 9:57, 58) Yapa Yesu walongonga kuti munthu yo wakhumba kuja wakusambira waki, wakhumbika kuleka maŵanaŵanu ngakuja umoyu wawofuwofu kweniso kuchita vinthu vakukondwesa vo wantru anandi atanja. M'malu mwaki, iyu watenere kugomezga Yehova ndi mtima waki wosi. Vo Yesu wangukamba mupempheru laku-woniyapu ndivu vititiwoya kuvwisa fundu yeniyi. Iyu wangukamba kuti: "Mutipaski chakurya chidu chamsanawale." Kweniso wangukamba kuti: "Mwakuyanana waka, ziŵani kuti weyosi waku yimwi yo watondeka kusiya katundu waki yosi, wangaja cha wakusambira wangu."—Mate. 6:11; Luka 14:33.

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 9:59, 60

kuchiŵika dankha ada: Viwoneka kuti munthu uyu wangukamba mazu yanga awisi wechendafwi. Kweniso pemphu laki lilongo kuti wakhumbanga waka kuti wakaŵepu ndi kunozga vosi vakukhumbika pa mwambu wa maliru pe cha. Asani awisi a munthu uyu angutayika nadi, watingi waŵengevi mpata wakukambiskiyana ndi Yesu panyengu iyi. Kali ku Middle East asweranga cha kuŵika munthu yo wafwa, ndipu kanandi amuŵikanga zuŵa lo wafwiya. Mwaviyo, awisi a munthu uyu ndipu wechendafwi kweni panyaki wenga akukota kweniso atenere kuti atamanga. Kweniso Yesu watingi wamukambyengi cha kuti waleki kuphwere awisi asani atamanga ukongwa. Viwoneka so kuti penga abali waki anyaki wo atingi aŵaphweriyengi. (Mariko 7:9-13) M'mazu nganyaki, tingakamba kuti munthu uyu wakambiyanga Yesu kuti: 'Ndingakulondoni cha ada weche amoyu. Ndazamukwamba kukulondoni asani ndaziŵika da-

nkha ada.' Kweni Yesu wawonanga kuti munthu uyu wadanjizga Ufumu waku Chiuta cha pa umoyu waki. —Luka 9:60, 62.

Aleki akufwa aŵiki akufwa wawu: Nge mo tawone fundu yakusambiriya pa Luka 9:59, awisi a munthu yo wakambiskananga ndi Yesu ndipu wechenda-fwi. Viwoneka kuti pa nyengu iyi wenga akukota kweniso atenere kuti atamanga. Mwaviyo, viwoneke limu kuti Yesu wakambiyanga munthu uyu kuti: 'Aleki wantru ambula kuziŵa Chiuta aŵiki akufwa wawu.' Iyu wang'anamuwanga kuti munthu uyu wakhumbikanga kuleke abali waki kuti ndiu aphwere awusewu mpaka po afwiyengi ndi kuŵawiwa. Asani munthu uyu wanguyambapu kulondo Yesu nyengu yeniyi, watingi wazisaniyengi umoyu wamuyaya mu-malu mwakuja mugulu la wantru ambula kuziŵa Chiuta. Vo Yesu wangumuka vilongo kuti kudanjizga **Ufumu waku Chiuta** ndipuso kupharazga uthenga wa Ufumu wenuwu kwekosi, ndivu vingachitiska munthu kuti waje paubwezi wamampha ndi Chiuta.

nwtsty chithuzi

Kulima ndi Pulawu

Kali wantru ayanjanga kulima ndi pulawu mu nyengu ya chihanya asani vuwa ya chizimwa lufya yawapu. Vuwa yeniyi yawovyanga kuti dongu lo lingumila ukongwa mu chihanya liwombi. (Wonani kabuku ka *sgd* chigâwa 19.) Mapulawu nganyaki ngajanga ndi chimiti chakusongoka cho nyengu ziñyaki aŵikangaku chisulu ndipu achimangiriyanga so ndi chimiti chinyaki kuti chiguzikengi umampha ndi ngombi yimoza pamwenga zinandi. Mbewu zapandikanga asani dongu latipulika. Nkhani zinandi mu Malemba nga Chiheberi ze ndi chakuyeruzgiyapu cha kulima ndi pulawu chifukwa wantru anandi ayiziŵanga umampha ntchitu iyi. (Weru. 14:18; Yesa. 2:4; Yere. 4:3; Mika 4:3) Yesu nayu wayanjanga kugwiriskiya ntchitu vakuyeruzgiyapu vakukwaskana ndi ulimi asani wakhumba kusamibia wantru fundu yinyaki yakukhumbika ukongwa. Mwakuyeruzgiyapu, wangukamba za vo vichitika asani munthu walima ndi pulawu. Iyu wangukamba chakuyeruzgiyapu ichi kuti walongo kuti munthu wakhumbika kujiperekwa ndi mtima wosi kuti waje wakusambira waki. (Luka 9:62) Munthu yo walima ndi pulawu wangapanga mizeri yakunyoloka cha asani watimbanyizika ndi vinthu vinyaki. Mwakuya-

nana waka, wakusambira waku Khristu wangasere cha mu Ufumu waku Chiuta asani wazomereza kuitimbanyizika ndi vinthu vinyaki pamwenga asani watondeka kufiska udindu waki.

w12 4/15 15-16 ¶11-13

Lutirizgani Kuteŵete Yehova ndi Mtima Wosi

¹¹ Tiyen'i tikambiskani vinthu vinyaki kuti tiwisi umampha vo Yesu wang'anamuwanga mu chakuyeruzgipu ichi. Yeruzgiyani kuti munthu walima ndi pulawu ndipu wakumbuka vinthu vakunyumba nge banja laki, mabwezi ngaki, chakurya, sumu, vinthu vakukondwesa ndipuso kupumuwa pamduzi. Iyu wawoneka kuti wavikhumbisika vinthu venivi. Walimaku kandimi kamanavi, kweni walutirizga kukhumbira vinthu vakukondwesa venivi mwakuti wayamba kutimbanyizika māwanaŵanu ndipu 'walereska kuvuli.' Chinanga kuti peche ntchitu yikulu kuti mbewu zipandiki, kweni ntchitu yingayenda cha asani munthu yo walima ndi pulawu walutirizga kutimbanyizika ndi vinthu vinyaki. Ivi vingachitiska kuti bwana waguŵi ukongwa chifukwa chakuti wantchitatu waki wachita ulesi.

¹² Sonu tikambiskani chakuwoniyanu cha mazuŵanganu cho chiyanana ndi nkhan'i iyi. Kumbi mlimi yo wakambika mu nkhan'i iyi tingamuyeruzgiya ndi yani? Tingamuyeruzgiya ndi Mkhristu yo wawoneka nge kuti wachita umampha ukongwa kweni we pa ngozi yauzimu. Tiyeruzgiyi kuti mubali munyaki wayesesa kuchita vo wangafiska mu uteŵeti. Chinanga kuti wasanirika pa maunganu kweniso wapharazga nyengu zosi, kweni iyu waleka cha kuŵanaŵaniya vinthu va mucharu vo wawona kuti vakukondwesa. Ndipu wawoneka kuti wativikhumbisika vinthu venivi. Iyu wateŵete Yehova kwa vyaka vinandi, kweni walutirizga mbwenu kukhumbira vinthu venivi mwakuti wayamba kutimbanyizika māwanaŵanu ndipu 'walereska kuvuli.' Chinanga kuti peche vinandi vakuti wachiti mu uteŵeti, iyu walutirizga cha "kukoleska mwanthazi mazu ngaumoyu," ndipu phamphu lo wenga nalu pakupharazga litamba kumala. (Afi. 2:16) Yehova, "Mweneku wa ntchitu yakuvuna," waguŵa ukongwa asani Mkhristu watondeka kukunthiyapu.—Luka 10:2.

¹³ Kumbi tisambiranjipu? Yehova wakondwa ukongwa asani titijiperek'a ndi mtima wosi pakupharazga

kweniso asani tisanirika pa maunganu nyengu zosi. Kweni kuteŵete Yehova ndi mtima wosi kusazgapu vinthu vinandi. (2 Miko. 25:1, 2, 27) Mkhristu wangleka kuja pa ubwezi wamampha ndi Chiuta asani walutirizga "kulereska kuvuli" mwakukhumbira vinthu va mucharu vo wawona kuti vakukondwesa. (Luka 17:32) Asani 'titinkha cho ntchiheni ndi kukoleska cho ntchamampha,' tijengi akwenere nadi "Ufumu waku Chiuta." (Aro. 12:9; Luka 9:62) Mwaviyo, tosi ti-khumbika kuwonesesa kuti vinthu va mucharu chaku Satana ichi vingatitimbanyizanga cha kuteŵete Yehova ndi mtima wosi, chinanga vingawoneka nge kuti vakukhumbika pamwenga vakukondwesa.—2 Akori. 11:14; *ŵerengani Afilipi 3:13, 14.*

Kufufuza Fundu Zakuzirwa za M'Bayibolu

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 8:3

aŵateŵetiyanga: Pamwenga kuti "aŵawovyanga." Mazu nga Chigiriki ngakuti *di-a-ko-ne'o* ngangan'amuwa kuhpwere ūanthu anyaki mwakuliŵavu nge kuŵasaniriya chakurya, kuŵabikiya ndipuso kuŵawovya pa vinthu vinyaki. Mazu nga Chigiriki ngenanga ndingu so ngakugwiriskikiya ntchitu pa Luka 10:40 ("ntchitu zosi"), Luka 12:37 ("kuziŵateŵete"), ndipuso Machi. 6:2 ("kugaŵa chakurya"). Mazu yanga ngangagwiriskikiya so ntchitu pa vinthu vinandi vo ūanthu achita. Kweni pa lemba ili mazu yanga ngakonkhoska mo anthukazi wo azumbulika mumavesi 2 ndi 3 anguwovye Yesu ndi akusambira ūaki kuti afiski uteŵeti wo Chiuta wanguŵapaska. Vo anthukazi yaŵa achitanga vawovyanga kuti Chiuta wakankhuskiki. Ndipu Chiuta nayu wawonganga ukongwa vinthu vamampha vo anthukazi yaŵa achitanga ndipu vikulembeka mu Bayibolu kuti ūanthu anyaki nawu asambirepu kanthu. (Nthanthi 19:17; Ahe. 6:10) Mazu nga Chigiriki ngakuti *di-a-ko-ne'o* ndingu so ngakugwiriskikiya ntchitu pakukamba za anthukazi wo azumbulika pa Mate. 27:55 kweniso pa Mariko 15:41.

w08 3/15 31 ¶2

Fundu Zikulu Zakutuliya Mubuku la Luka

9:49, 50—Ntchifukwa wuli Yesu wangumukaniza cha munthu yo watuzganga viŵanda chinanga kuti wenga wakusambira waki cha? Yesu wangumukaniza cha munthu uyu chifukwa chakuti panyengu iyi mpingu wachikhristu ndipu wechendajalikiskiki.

Kweniso munthu uyu wakhumbikanga kwenda ndi Yesu pe cha kuti watuzgi viwanda kweniso kuti walongo kuti watimugomezga.—Mariko 9:38-40.

JULY 16-22

CHUMA CHAKUTULIYA M'MAZU NGAKU CHIUTA | LUKA 10-11

“Ntharika ya Msamariya Wakwanja Anyaki”

nwtsty vidiyo

Msewu Wakutuwa ku Yerusalem Kuchifika ku Yeriko

Msewu (1) wo uwoneka muvidiyo iyi utenere kuti ndiwi ayendangamu munyengu yakali kutuwa ku Yerusalem kuchifika ku Yeriko. Msewu wenuwu wenga wamakonamakona ndipu wenga utali kujumpha makilomita 20, kweniso wenga ndi malu nganyaki ngakusesereka ngakukwana 1 kilomita. Msewu wenuwu wenga wakofya ukongwa chifukwa kwasanirikanga ankhungu anandi. Ndichu chifukwa chaki kwajanga asilikali kuti avikiliyengi wantru wo ajumphanga mumsewu wenuwu. Yeriko wa ku Roma (2) wenga po pakumananga msewu wakutuwa ku Yerusalem kuchifika ku Yeriko ndi msewu wakutuwa ku chipululu cha Yudeya. Tawuni yakali ya Yeriko (3) yenga pafupi ukongwa ndi tawuni ya Roma, pafupifupi makilomita ngawi.

w02 9/1 16-17 ¶14-15

“Wakambiskananga Nawu Cha Kwambula Vakuyezuzgiyapu”

¹⁴ Chachiwi, wanaawaniani ntharika ya Msamariya wakwanja anyaki. Yesu wangwamba kukonkhoska ntharika iyi ndi mazu ngakuti: “Munthu munyaki wasikiyanga ku Yeriko kutuwa ku Yerusalem ndipu wangukumana ndi ankhungu wo angumuza wa vakuvwala, kumupuma ndipu anguthawa ndi angumuleka we pafupi kufwa.” (Luka 10:30) Yesu wanguzumbuliya dala msewu wo “wasikiyanga ku Yeriko kutuwa ku Yerusalem” kuti wantru awisi umampha vo wakhumbanga kukamba. Panyengu yo wakonkhoskanga ntharika iyi ndipu we ku Yudeya kufupi ndi Yerusalem. Mwaviyo, viwoneke limu kuti wantru wo amuvwisiyanga aziwanga umampha vo vachitikanga mumsewu wenuwu. Msewu wenuwu wenga wakofya, ukongwa asani munthu wajumphanga

mu yija chifukwa wajumphanga mumalu ngaheni ukongwa mo mwabisamanga ankhungu.

¹⁵ Pe so chintha chinyaki chakukondwesa cho Yesu wanguzumbuliya msewu wo “wasikiyanga ku Yeriko kutuwa ku Yerusalem.” Nkhani iyi yikonkhoska kuti wasembi kweniso Mulevi angujumpha mumsewu wenuwu kweni pengavi yo wanguma kuti wawayi munthu yo wangupwetekka. (Luka 10:31, 32) Asembi atewetiyanga panyumba yakusopiyamu ku Yerusalem ndipu Alevi ndiwi awwavovyanga. Asembi ndi Alevi anandi ajanga ku Yeriko asani ndi nyengu yakuti alutengi cha kuchitewete panyumba yakusopiyamu, chifukwa tawuni ya Yeriko yenga pafupi ndi Yerusalem, makilomita 23. Mwaviyo, tikayika cha kuti ayendanga kawikawi mumsewu wenuwu. Wonani so kuti wasembi ndipuso Mlevi **atuwanga** kunyumba yakusopiyamu ku Yerusalem. Mbuneseska nadi kuti kali wasembi ndipuso Mlevi ajanga ‘ambula kwenere kutewete panyumba yakusopiyamu kwa mazuwa 7 asani ako thupi la munthu wakufwa.’ (Walevi 21:1; Maŵerengedu 19:11, 16) Kweni yapa penga pambula kuvwika kukamba kuti ‘angutondeka kuwoya munthu yo wangupwetekka chifukwa wawonekanga nge kuti wafwa.’ Venivi vilongole limu kuti Yesu wagwiriskiyanga ntchitu va-kuyeruzgiyapu vo wantru aviziwanga umampha.

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 10:33, 34

Msamariya: Ayuda awonanga kuti Asamariya mbambula kukhumbika ndipu ayenderananga nawu cha. (Yoha. 4:9) Ndipu Ayuda anyaki agwiriskiyanga ntchitu mazu ngakuti “Msamariya” asani anyoza munthu. (Yoha. 8:48) Buku linyaki la Arabi (*Mishna*) likamba vo Rabi munyaki wangukamba kuti: “Munthu yo waturya viwandi va Asamariya wayanana waka ndi munthu yo waturya nyama ya nkhumba.” (Shebith 8:10) Ayuda anandi awugomezganga cha ukaboni wakuperekka ndi Msamariya ndipu chechosi cho Msamariya wangachita achiwonanga kanthu cha. Yesu waziwanga kuti Ayuda anandi awatinkhanga ukongwa Asamariya. Ndichu chifukwa chaki wangukamba ntharika iyi, yo yiziwika kuti Msamariya wamampha, pamwenga Msamariya wakwanja anyaki.

wangumanga vilonda va munthu yo, ndi kudamu mafuta kweniso vinyu: Luka yo wenga dokotala wangukonkhoska umampha ntharika yo Yesu wa-

ngukamba ndipu wangukonkhoska mwakukoliyana ndi vo achitanga pakuphwere vilonda. Wantru ayanjanga kupakapu mafuta kweniso kudilapu vinyu pa chilonda kuti chipo. Nyengu zinyaki wantru agwiriskiyanga ntchitu mafuta kuti chilonda chiwombi (yeruzgiyani ndi Yesa. 1:6), ndipu vinyu wawovyanga kuti majeremusi ndi mabakiteriya ngafwi pachilonda. Luka wangukonkhoska so mo amangiyanga vilonda kuti vileki kunya.

kunyumba ya alendu: Mazu nga Chigiriki ngo ngafwatulika kuti "nyumba ya alendu" ngang'anamuwa "malu ngakufikiyaku munthu weyosi." Malu ngenanga ndingu alendu apumuliyangaku ndipuso kugona. Viwetu vawu navu vapumuliyanga kwenuku. Wakuwonere nyumba ya alendu ndiyu waphweiyanga alendu kweniso wantru anyaki wo achita kumusiliya kuti waaphwere ndipu amulipiranga ndalamu.

w98 7/1 31 ¶2

Msamariya Ndiyu Wenga Munthu Wamampha

Ntharika yaku Yesu yilongo kuti munthu murunji waloondo waka marangu ngaku Chiuta pe cha, kweni wayezga so mijalidu yaki. (Aefeso 5:1) Mwakuyeruzgiyapu, Bayibolu lititikambiya kuti "Chiuta walivi sankhu." (Machitidu 10:34) Kumbi tingamuyezga wuli Chiuta pa nkhanu yakuchita vinthu mwambula sankhu? Ntharika yaku Yesu yeniyi yilongo kuti tite-nere kuwona munthu weyosi kuti ndi mubali widu chinanga kuti tipambana nayu charu, midawuku pamwenga chisopa. Akhristu achiskika kuti 'achitengi vamampha ku wantru wosi' chinanga kuti apambana nawu vakuchita, mtundu kweniso charu. Kweniso achiskika kuti angachitiyanga vamampha Akhristu anyawu pe cha.—Agalatiya 6:10.

Kufufuza Fundu Zakuzirwa za M'Bayibolu

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 10:18

Ndiwona Satana kuti wawa kali nge limphezi kutuwa kuchanya: Viwoneke limu kuti mazu ngo Yesu wangukamba wenga uchimi. Iyu wangukamba kuti wawona Satana kuti waponyeka kali kutuwa kuchanya. Iyu wangukamba ivi nge kuti vachitika kali. Lemba la Chivu. 12:7-9 likonkhoska nkondhu yo yinguchitika kuchanya. Lilongo so kuti nyengu yo Satana wanguponyeka kutuwa kuchanya ndiyu so nyengu yo Ufumu waku Mesiya ungwambiya kula-

muliya. Pa Luka 10:18, Yesu wangukonghoska za nkondhu yo yinguzichitika nyengu yinyaki ndipu yinguthereska Satana ndi viwanda vaki. Yesu wangukamba mazu yanga chifukwa panyengu iyi ndipu Chiuta waaphaska kali nthazi akusambira 70 kuti atuzgengi viwanda chinanga kuti wenga ambula kufikapu.—Luka 10:17.

w08 3/15 31 ¶11

Fundu Zikulu Zakutuliya Mubuku la Luka

10:18—Kumbi Yesu wang'anamuwanganji wa-chikambiya akusambira waki 70 kuti: "Ndiwona Satana kuti wawa kali nge limphezi kutuwa kuchanya"? Yapa Yesu wang'anamuwanga kuti Satana ndipu waponyeka kali cha kutuwa kuchanya. Iyu wangudikiskika dankha cha kuchanya mpaka po pangujumphiya kanyengu kamanavi kutuliya po Khristu wangwambiya kulamuliya nge Fumu mu 1914. (Chivu. 12:1-10) Chinanga kuti tingasimikiza cha, kweni vo Yesu wangukamba nge kuti vachitika kali, vilongo kuti wagomezganga ndi mtima wosi kuti venivi vazamuchitika nadi.

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 11:5-9

Ayimwi, ndibwerenku viwandi vitatu: Ku Middle East wantru atanja ukongwa kupaskana vinthu nge mo ntharika iyi yilongole. Chinanga kuti mlendu wangaza panyumba mwakubuchiza **pakati pa usiku** chifukwa cha vinthu vo wakumana navu munthowa, mweneku wa nyumba wawonenesanga kuti wamubikiya dankha chakurya. Ndipu asani walivi chakurya, wachichizgikanga kuchibwereka ku munyaki chinanga pangawa pakati pa usiku.

Leka kundisuzga ini: Munyaki yo wakambika muntharika iyi wangutondeka kuwoya munyaki chifukwa cha mtima waphuzu cha, kweni chifukwa chakuti ndipu wagonna kali munyumba yaki. Kanandi nyumba za wantru akavu zajanga ndi chipinda chimoza chikulu. Mweneku wa nyumba wakayukengi panyengu iyi, vatingi vichitiskengi kuti wantru wosi ayuki kusazgapu wana.

kupempha mwachitatata: Mazu nga Chigiriki ngo ngakugwiriskikiya ntchitu pa lemba ili, ngangakambika so kuti "mwambula soni." Kweni pa lemba ili, ngang'anamuwa kupempha mwachitatata pamwenga mwakulimbikiya. Munthu yo wakambika muntharika yaku Yesu, wangukamba soni cha

kweniso wangleka cha kupempha mwachitatata vinthu vo wakhumbanga. Mwaviyo, yapa Yesu wakambyanga akusambira waki kuti angalekanga cha kupemphera mwachitatata.—Luka 11:9, 10.

JULY 23-29

CHUMA CHAKUTULIYA M'MAZU NGAKU CHIUTA | LUKA 12-13

“Mwe Akuzirwa Ukongwa Kuluska Mpheta Zinandi”

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 12:6

mpheta: Mazu nga Chigiriki ngakuti *strou-thi'on* ngakamba za kanthu kamana ukongwa ndipu ngang'anamuwa tiyuni timanatimana. Kweni kanandi ngakamba za tiyuni ta mpheta to tagulisikanga mwakutchipa ukongwa pa tiyuni tosi to tagulisika nge chakurya.

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 12:7

chinanga ndi sisi la kumutu winu watiliwerenga: Sisi la kumutu kwa munthu atiti lijmptha 100,000 pa averesi. Fundu iyi yilongo kuti Yehova wāikiyapu mtima ukongwa kuziwa kanthu kekosи chinanga kangaja kamana wuli. Venivi vititisambiza kuti wāwanawaniya wakusambira weyosi waku Khristu.

cl 241 ¶4-5

Palivi cho “Chingatipatuska . . . ku Chanju Chaku Chiuta”

⁴ Chakwamba, Bayibolu likamba kuti Chiuta wawona kuti mteweti waki weyosi ngwakukhumbika. Mwakuyeruziyapu, Yesu wangukamba kuti: “Asi mpheta ziwi zigulisika kandalama kamana ukongwa? Kweni palivi yo yituwa pasi kwambula Awusemwi kuziwa. Chinanga ndi sisi la kumutu kwinu atiliwerenga. Mwaviyo, mungawopanga cha; mwe akuzirwa ukongwa kuluska mpheta zinandi.” (Mateyu 10:29-31) Wanāwaniyi mo mazu yanga nganguwachiskiya wantru wo amuvwisiyangia.

⁵ Nyengu zinyaki tingazizwa kuti ntchifukwa wuli wantru anandi ayanjanga kugula mpheta. Munyengu yaku Yesu, mpheta ndizu zagulisikanga mwakutchipa ukongwa pa tiyuni tosi to tagulisikanga nge chakurya. Asani munthu wapereka kandalama kamoza kamana ukongwa, amupaska-

nga mpheta ziwi. Kweniso Yesu wangukamba kuti asani munthu wapereka tindalama tiwi timana ukongwa, amupaskanga mpheta zinayi pe cha kweni **zinkhondi**. Mpheta yachinkhondi ayisazgiyangapu nge yawezi. Panyaki wantru awonanga kuti tiyuni iti nthambula kukhumbika. Kweni ndimu Mulengi watiwonyianga? Yesu wangukamba kuti: “Palivi yo Chiuta watiyiluwa [kusazgiyapu yo yaperekengana kwawez].” (Luka 12:6, 7) Sonu ndipu tingayamba kuvwisa vo Yesu wang'anamuwanga. Asani Yehova wawonanga kuti kampfeta kamoza nkakukhumbika, kwewuli munthu! Nge mo Yesu wangukambiya, Yehova waziwa umampha vosi vo vititichitikiya. Ndipu venivi vauneneska nadi, chifukwa wāwerenga ndi sisi lakumtu kwidu viyo.

Kufufuza Fundu Zakuzirwa za M'Bayibolu

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 13:24

Yesesani: Pamwenga kuti “Limbikiyani.” Vo Yesu wangukamba vititiwoyva kuziwa kuti tikhumbika kuyesesa ndi mtima wosi kuti tisere pakhomu lifinyi. Akaswiri a Bayibolu anandi akamba kuti mazu yanga ngayanana ndi mazu ngakuti, “Yesesani ndi mtima wosi” pamwenga kuti “Chitani vosi vo munagafiska.” Mazu nga Chigiriki ngakuti *a-go-ni'zo-mai* ngayanana ndi mazu ngakuti *a-gon'*, ndipu kanandi angagwiriskiyantha ntchitu asani akamba za wantru wo achitanga maphara. Pa Ahe. 12:1, mazu ngakuti *a-gon'* ngakugwiriskiyantha ntchitu mwakuphiphirisa pakukamba za Mkhristu yo wachita “maphara” nga umoyu. Mazu nga Chigiriki ngenanga ngafwatulika so kuti “masuzgu” (Afi. 1:30) kweniso kuti “nkhondu” (1 Timo. 6:12; 2 Timo. 4:7; Ako. 2:1). Mazu nga Chigiriki nga pa Luka 13:24 ngangafwatulika so kuti “kuchitaku maphara” (1 Akori. 9:25), “kujipereka” (Ako. 1:29; 4:12; 1 Timo. 4:10), kweniso “kuchita nkhoudu” (1 Timo. 6:12). Chifukwa chakuti mazu yanga ngakutuliya ku mazu ngo ngakamba za maphara ngakutchimbiya, wantru anyaki akamba kuti Yesu wang'anamuwanga kuti tosi tikhumbika kuyesesa ndi mtima wosi nge mo achitiya wantru wo achita maphara ngenanga kuti alonde mphotu.

nwtsty fundu yakusambiriya pa Luka 13:33

vingachitika cha: Pamwenga kuti, “Vakwenere cha.” Mu Bayibolu mulivi uchimi wo ukonkhoska mwakuwika umampha kuti Yesu wakhumbikanga kufwiya

ku Yerusalemu. Kweni tisimikiza kuti Yesu wakhumbikanga kufwiya kwenuku chifukwa cha mazu nga pa Danye. 9:24-26. Kweniso, asani Ayuda akhumba kubaya mchimi, amubayiyanga mutawuni yeniyi. Ivi vilongole limu kuti Mesiya nayu atingi amubayiyengi kwenuku. Akuyeruzga 71 a mu Mphara Yikulu ya Milandu akumananga ku Yerusalemu ndipu wantru wosi wo ambikanga mlandu wakuti mbachimi aboza, awayeruzgiyanga kwenuku. Yesu watenerere so kuti waziwanga kuti ku Yerusalemu ndiku wantru aperekiyangaku sembi kwaku Chiuta kweniso kuti mbereri ya Pasika nayu yabayikiyanga so kwenuku. Malinga ndi mo vintru vingwende, vo Yesu wangukamba vinguchitika nadi. Angumutole ku Mphara Yikulu ya Milandu ku Yerusalemu ndipu angumumba mlandu. Iyu wangufwiya pafupi ukongwa ndi mpana wa Yerusalemu nge "mbereri . . . ya Pasika." —Akori. 5:7.

JULY 30–AUGUST 5

CHUMA CHAKUTULIYA M'MAZU NGAKU CHIUTA | LUKA 14:16

"Ntharika ya Mwana Wakusowa"

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 15:11-16

Muntru munyaki wenga ndi wana wawi anthulumi: Muntharika ya mwana wakusakaza (yo yiziwika so kuti "ntharika ya mwana wakusowa") mwe fundu zinyaki zakukondwesa. Yeniyi ndiyu ntharika yitali ukongwa pa ntharika zosi zo Yesu wangukamba. Chinthu chapade ukongwa muntharika iyi mbubali wapade wo ulipu pakati pa wantru wo akonkhoskeka. Muntharika zinyaki, Yesu wayananga kuyeruzgiya vintru vambula umoyu nge mbewu ndi dongu, kweniso ubali wa pakati pa bwana ndi antchitu waki. (Mate. 13:18-30; 25:14-30; Luka 19: 12-27) Kweni muntharika iyi, Yesu wakonkhoska ubali wapade wo wengapu pakati pa da ndi wana waki. Vingachitika kuti apapi a wantru wo awere-nga ntharika iyi we ndi jalidu lakupambana ndi la da walisungu kweniso wachanju yo wakambika muntharika iyi. Mwaviyo, ntharika iyi yilongo mo Ada widu akuchanya atitiyanjiya kweniso mo alongole lisungu ku wantru wo atiwatewete ndi mtima wosi kweniso wo awere kwaku yiwu asani alanda.

mumana: Mwakukoliyana ndi Dangu laku Mozesi, mwana wakwamba kuwaku ndiyu walondiyanga vi-gawa viwi, kweni anyaki wosi alondiyanga chiga-wa chimoza. (Mara. 21:17) Mwaviyo, asani mwana mura wa muntharika iyi wenga wakwamba kuwaku, ndikuti mumana wangupaskika hafu ya vintru vo mura watingi wapaskikengi.

wangusakaza: Mazu nga Chigiriki ngo ngakugwiriskikiya ntchitu pa lemba ili ngang'anamuwa "kupalanya pamwenga kuti kutaya bwe kabweka." (Luka 1:51; Machi. 5:37) Pa Mate. 25:24, 26, mazu yanga ngakambika kuti "kupeta." Kweni pa Luka 15:11-16, mazu yanga ngang'anamuwa kugwiriskiya ntchitu chuma munthowa yambula kwenere.

kuchita vintru viheni: Pamwenga kuti "nkharu zi-heni kweniso zabwe kabweka." Mazu nga Chigiriki ngakuyanananaku ndi ngo ngakugwiriskikiya ntchitu pa lemba ili ngasanirika pa Aefe. 5:18; Tito 1:6, kweniso pa 1 Petu. 4:4. Mazu yanga ngang'anamuwa muntru yo wagwiriskiya ntchitu ndalamu mwambula zeru. Ndichu chifukwa chaki Mabayibolu nganyaki ngafwatuliya mazu yanga kuti "wangusakaza."

uti wakamuryisiyengi nkhumba: Nyama izi zenga zakufipiskika mwakukoliyana ndi Dangu laku Mozesi. Mwaviyo, Myuda wakhumbikanga cha kugwira ntchitu iyi.—Wale. 11:7, 8.

vakurya vo nkhumba zaryanga: Vakurya va nkhumba vo vikambika pa lemba ili venga vipasu va misekesi. Vipasu ivi ve ndi chikonkhombi chakulama kweniso vija vapestu wakusazganikana ndi bulawuni. Vipasu ivi viwoneka nge masengwi ndipu vikoliyana nadi ndi zina laki la Chigiriki lakti *ke-ra'ti-on*, lo ling'anamuwa kuti "masengwi ngamanangama-na." Vipasu va misekesi veche kugwiriskikiya ntchitu m'malu nganandi nge vakurya va mahachi, ng'ombi kweniso nkhumba. Mwana mumana yo wakambika muntharika iyi wangukavuka ukongwa. Tikamba viyo chifukwa chakuti wangufika pakukhumbira vakurya venivi vo nkhumba zaryanga.—Wonani fundu yaku-sambiriya pa Luka 15:15.

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 15:17-24

ndanangija . . . yimwi: Mazu nga Chigiriki ngakuti *e-no'pi-on* pa lemba ili ngo ngang'anamuwa so kuti "pamasu pa" ndingu so ngakugwiriskikiya ntchitu pa 1 Samu. 20:1 mu Bayibolu la *Septuagint*. Pa vesi ili,

Davidi wafumba Jonafani kuti: “Kumbi **ndawānangiyanji** awusu?”

aganyu: Wati wawere kunyumba, mwana mumana mwenuyu wanguwanaŵana kuti wapemphi awisi kuti amulondere nge waganyu, nge mwana wawu cha. Waganyu wapambananga ndi kapolu, chifukwa wa-holiyanga limu ndalamu zaki zuŵa lenilo wagwiriya ntchitu.—Mate. 20:1, 2, 8.

kumufyofyontha: Pamwenga kuti “kumufyofyontha mwachanju.” Nyengu zinyaki mazu nga Chigiriki ngo ngafwatulika kuti “kufyofyontha mwachanju” (*phile’o*), ngangakambika waka so kuti “kufyofyontha” (Mate. 26:48; Mariko 14:44; Luka 22:47). Kweni kanandi mazu yanga ngang’anamuwa “kwanja.” (Yoha. 5:20; 11:3; 16:27) Da wa muntharika iyi wangulo-ngo kuti wakhumbisiskanga kulondere mwana waki yo wangulapa chifukwa wangumuvumbatiya kweniso kumufyofyontha mwachanju pakumulondere.

kudanika mwana winu: Pa vesi 21, mipuktu yinyaki yikusazgiyaku mazu ngakuti: “Ndije waganyu winu.” Kweni mazu nga pa vesi ili ngakoliyana ukongwa ndi mipuktu chayiyu yapakwamba. Akaswiri anyaki a Bayibolu akamba kuti mazu yanga ngakusazgikiyaku pa vesi ili kuti ngakoliyani ndi mazu ngo nge pa Luka 15:19.

mukhanju . . . mpheti ndi sapatu: Mukhanju uwu wenga laya bweka cha, kweni wenga mukhanju **wa-mampha ukongwa** wo waperekengwa ku wānthu akutumbikika. Kumuvwalika mpheti kwalongonga ule-mu kweniso chanju cho da wenga nachu pa mwana waki kweniso kuti wamulondere. Kanandi, akapolu apaskikanga cha mpheti kweniso sapatu ndi bwana wawu. Mwaviyo, vo da uyu wanguchita vilongo kuti wangumulondere ndi mtima wosi mwana waki.

Kufufuza Fundu Zakuzirwa za M’Bayibolu

nwtsty fundu zakusambiriya pa Luka 14:26

kutinkha: Mu Bayibolu, mazu ngakuti “kutinkha” ngang’anamuwa vinandi. Ngangang’anamuwa kukwiya, ndipu venivi vingachitiska kuti munthu wayambi kuja ndi maŵanaŵanu ngakukhumba kupweteka anyaki. Kweniso, ngangang’anamuwa kuleka kukondwa ndi munthu munyaki pamwenga chinthu chinyaki, ndipu venivi vingachitiska kuti munthu waleki kuchitiya vinthu limoza ndi anyaki. Kweniso, ngangang’ā-

namuwa kwanja kamanavi waka. Mwakuyeruzgiyapu, Bayibolu likamba kuti Yakobe “wangutinkha” Leya ndipu wangwanja Rakelu. Venivi ving’anamuwa kuti iyu wayanjanga ukongwa Rakelu kupambana ndi mo wayanjyanga Leya. (Chiya. 29:31; Mara. 21:15) Ndipu venivi ndivu so vikulembeka mumabuku nganyaki ngakali nga Chiyuda. Mwaviyo, fundu yo Yesu wangukamba yang’anamuwanga kuti akusambira waki ajitinkhengi pamwenga kuti aleki kwanja abali ūwuu cha, chifukwa venivi vatingi vipambanengi ukongwa ndi vo Malemba ngakamba. (Yeruzgiyani ndi Mariko 12:29-31; Aefe. 5:28, 29, 33.) Mwaviyo, mazu ngakuti “kutinkha” ngo nge pa Luka 14:26 ngangang’anamuwa so “kwanja kamanavi.”

w17.07 8-9¶7-8

Penjani Chuma Cheneku

⁷ **Werengani Luka 16:10-13.** Mteŵeti yo wakambika muntharika yaku Yesu, wangusaniya mabwezi kuti ngazimuwoyi. Chinanga kuti venga viyo, Yesu wanguchiska akusambira waki kuti aje mabwezi ngaku Yehova ndi Yesu, kweni angajanga ndi vilatu vambula kwenere cha. Mavesi ngapanthazi muntharika iyi ngalongo kuti mo munthu wangagwiriskiya ntchitu “chuma chambula urunji,” vingalongo asani ngakugomezgeka kwaku Chiuta pamwenga cha. Fundu yo Yesu wangukamba yenga yakuti, mo tigwiriskiya ntchitu chuma chidu ‘tingalongo kuti te akugomezgeka.’ Kumbi tingalongo wuli venivi?

⁸ Nthowa yimoza yo tingalongole kuti ndisi akugomezgeka ndi vinthu vo tenavu, nkhupereka ndalamu kuti ziwovy pa ntchitu yakupharazga yapacharu chosi yo Yesu wangukamba kuti yazamuchitika. (Mate. 24:14). Kasungwana kanyaki ka ku India kenga ndi kabokosi ko kaponyangamu ndalamu za siliva. Yiku kangugulisa so vidoli vaki. Ndalamu zati zaza-za mukabokosi kaki, kanguchiziponya mubokosi ku Nyumba ya Ufumu kuti zikawovy pa ntchitu yakupharazga. Mubali munyaki kweniko ku India yo we ndi munda wa makokonati wanguchipereka makokonati ku ofesi yakufwatuliya mabuku ya ku Malayalam. Iyu wanguchita viyo chifukwa abali akwenuku kanandi agula makokonati. Mwaviyo, wanguwona kuti kuŵapaska makokonati nkhwakovya ukongwa kuluska kuŵapaska ndalamu. Iyu wanguchita vinthu mwazeru. Ivi ndivu so achita abali ku Greece. Yiwu apereka mafuta nga olivi, tchizi ndi vakurya vinyaki ku banja la Beteli.